

HELENA SE VRACÍ DO HRONOVA – TENTOKRÁT S DIVADELNÍM POTLESKEM

Po létech odpirání vstupuje Helena Čapková podruhé do rodného Hronova, žel, po své smrti... Ano, po létech! O stálou expozici věnovanou Heleně Čapkové v Hronově dlouhodobě usiluje známý badatel čapkolog Mgr. Hasan Zahirovič, Ph.D. Navrhoval, aby v Památníku sourozenců Čapkových, zbudovaném v Čapkově mlýně, měla svůj prostor Helena Čapková. S touto vizí souzní kulturně smýšlející Hronované. Tato žena již jako mladá dívka měla moderní náhled na uplatnění žen ve společnosti. Napsala čtyři knihy a často čerpala z prožitků při pobytech ve mlýně u prarodičů Novotných. Veřejnost by uvítala trvale instalované expozice v interiéru mlýna, které by mohly být pozměňovány a doplňovány. Jsme rádi, že mlýn zůstal v majetku města, a doufáme, že v budoucnu budou prostory bývalého bytu představeny tak, jak popisuje Helena v rodinné kronice „Moji milí bratři“.

Při psaní vzpomínek na pobyty v Hronově požádala svého vnuka akad. malíře Pavla Brázdu a jeho choť akad. sochařku Věru Novákovou o ilustrace, jež doplnily její vyprávění. Nikdo jiný neměl tolik informací a podkladů jako tito výborní výtvarníci, kteří s Helenou Čapkovou sdíleli v Praze domácnost až do její smrti. S velkým zápletem vytvořili kresby, navíc paní Nováková znala důvěrně Hronov, neboť v dětství pobývala u svých vážených hronovských prarodičů Seidlových. Z jejího vyprávění vím, že uznávaný hronovský lékař MUDr. Antonín Novák, její prastrýc, přivedl v Hronově na svět Helenu Čapkovou. Pozdější spisovatelka, autorka knihy „Moji milí bratři“, se za svého života vydání díla nedočkala. S láskou psaná kniha, ve které odkrývala intimní život členů široké Čapkovy rodiny, byla poprvé vydaná v roce 1962, až rok po její smrti, po nucených úpravách, vyjmutých částí textu a ani nesměly být publikovány všechny ilustrace. Umělkyně, paní Věra Nováková – Brázdová u příležitosti slavnosti udělení Čestného občanství Hronova in memoriam Heleně Čapkové, jež iniciovali Mgr. Lidmila Kubinová a Dr. Hasan Zahirovič, věnovala městu Hronovu originální ilustrace ke knize „Moji milí bratři“. Veřejnost jejich příležitostně vystavení v Památníku sourozenců Čapkových ve mlýně jistě uvítá.

Žila jsem v době, kdy straníční funkcionáři rozhodovali o všem možném. Stranickou schůzí byl uveden děj hry „Helena ve stínu bratří Čapků“. Helena navštívila Úpici v roce 1960, rok před smrtí. Její žádost o přijetí byla předem na schůzi projednána. Zazněly výhrady vůči MUDr. Čapkově, neboť stranickým náhledem na vzdělané lidi byl zařazen do buržoazní kasty obyvatel. Své vědomosti uplatňoval jako lékař i lékárník a jako radní zastával v Úpici mnoho funkcí. Jak neomařená byla poznámka soudružky učitelky, že Čapkové nejsou v osnách. Vyostřené připomínky marně uklidňoval přítomný vzdělaný lékař. Velmi krutě zazněla další výtky, že žadatelka Helena je manželkou kriminálníka! Doplním, že Helenin manžel, právník a překladatel Josef Palivec, pracoval jako diplomat Československé republiky v Paříži. Měl výhrady ke komunistickému převzetí vlády v únoru 1948 a následně byl odsouzen k 20 létům žaláře. Dnes víme, že v tomto vykonstruovaném politickém procesu v roce 1950 byla k trestu smrti oběšením odsouzená politička Dr. Milada Horáková. Tato hrůzná minulost se udála.

Průběh stranické schůze, připomínky funkcionářů i celý dramatický děj hry perfektně vystihl MgA. Jiří Roth. Právě jeho oslovil Dr. Hasan Zahirovič, znalec životních osudů členů Čapkovy rodiny, a požádal ho o napsání dramatu. Vystudoval režii a herectví, nic neponechal náhodě. Před zpracováním hry předal tvůrci podklady a literaturu k prostudování. Dramaturg zachytil nejvýznamnější okamžiky Helenina života i odlišné povahové rysy jednotlivých členů rodiny. Rodina a zažité zvyky na vnímavou dívku působily. Helena si dobře rozuměla s otcem, jenž byl jistotou rodiny a veřejností uznávanou autoritou. Vnímá životní roli

Heleny, jež oběma bratrům byla oporou v přetěžkých životních situacích.

Nejde o líbivé či podbízivé dílko, diváci potleskem, květinami i sdílenými vzkazy ocenili poctivé, umělecky zpracované dílo. Helena oba bratry milovala, byla jim oporou v přetěžkých životních chvílích. Oba své bratry přežila a v jejich stínu neprávem setrvala. Dramatický text se podařil, Dr. Zahirovič na požádání Úpických se ochotně ujal režie a hle, postavy v Čapkově rodinném domě ožily. Dialogy dvojic posouvají děj, diváci jsou vtahováni do intimních rozhovorů přísné matky s dcerou, vlídného otce a dcery, babičky a vnučky, babičky s provdanou dcerou. Vnímáme Helenino rozčarování a zklamání po zradě kamarádky Zdeňky. S napětím sledujeme rozhovor mezi dospívající žákyní a jejím mladým učitelem, plní očekávání jsme z předvídání budoucnosti z karet, které dokonale ovládá cikánka a paní doktorová ji štědře odměňuje. Jako balzám působí ošetřující lékař na pacienta, který zapomene na bolest, když se ho pan doktor náhle ptá na děti. Oceňujeme péči a klidný hovor manžela k ženě, která nechce být nápomocná jako ošetřovatelka. Ale i ona se uplatní jako vnímavá posluchačka lidových písní a příběhů, které krasopisně zapisuje pro budoucí generace. Vtipně bylo použito loutek při konzultaci o kuryrování revma havlovického hastrmana, který v Úpě nenachází podmínky k léčení. Uctívě přijímá radu k přestěhování na Slovensko, k teplým léčivým pramenům do Piešťan.

Na jevišti se střídaly scény v ordinaci a ve vedlejším bytě, což odpovídalo realitě. Helena se musela zapojit do domácích prací, přípravy jídel a mnohdy zastat práci, kterou služebná nestihla vykonat. Natahování prádla herečky zvládly. Domnívám se, že současná mládež ani neví, že se ubrusy a ložní prádlo za slunného dne rozložilo na trávník a za častého kropení vodou se bílilo. Po vyprání se povlečení „natahovalo“, zkrápělo, skládalo a poté v mandlu vyhladilo. Dnes automatické pračky a sušičky šetří čas – kam čas mizí?

Helena byla sečtělá, díky bohatě vybavené knihovně otce a bylo jí dopřáno i hudební vzdělání. Přestože ji pojila pouta k babičce, nechtěla žít jako ona, toužila studovat, vzdělávat se, vynikat jako klavírní virtuoska, přála si život ne v područí manžela, chtěla o svém životě rozhodovat sama, přála si poznávat svět. Seznámení s advokátem Koželuhem v Brně bylo pro Helenu osudové, představila ho rodičům a brzy se vdala. Nic potají, ale jak dříve bylo zvykem. Bratři Čapkové do hry vtipně vstoupili svými slovními „souborji“, ale prim nehráli. V závěru hry se náhodně setkávají bývalé kamarádky. Zdeňka zůstala v Úpici. Zaznělo její zvidavé: „Heleno, ty jsi musela prožít pestrý život.“ Helena upřímně konstatuje: „Spíš zajímavý.“ Její návštěva v Úpici není radostná, již nepotkává známé sousedy, s trpkostí zjistila, že jejich bývalý rodinný dům slouží k jiným účelům a tatínkova opečovávaná zahrada byla necitlivě proměněna v parkoviště. Zklamaně se táže Zdeňky: „Proč jste pokáceli vzrostlý jasan?“ Zdeňka, mávne rukou a věčně namítá: „Stejně stínil.“ Ženy si již neměly co říci, rozešly se. Helenino zklamání je pro diváky poučením.

Celý příběh provází harmonikář notující lidovou píseň, kterou zapsala maminka Božena Čapková. Rozverný text o toulavém kocourkovi v závěru divadelního představení splývá s bouřlivým potleskem diváků.

Premiéru hry „Helena ve stínu bratří Čapků“ uvedl Spolek divadelních ochotníků Ioni v Úpici k výročí 200 let trvání činnosti. Úspěšné divadelní představení bylo tamtéž opakováno. Pro ohlas a zájem bylo představeno v Červeném Kostelci, třikrát ve Dvoře Králové, dvakrát v Praze. Hra a herci získali v Lomnici nad Popelkou vysoká ocenění.

Hronovské publikum mělo štěstí, hru „Helena ve stínu bratří Čapků“ představili úpičtí ochotníci jako desátou reprízu v Jiráskově divadle 8. dubna 2025 večer. Dalšího úspěchu si účinkující váží a těší se na uvedení představení v Novém Bydžově, Trutnově...

Helena Čapková v Hronově vstoupila na prkna Jiráskova divadla i do srdcí vděčných diváků. Nevšední zážitek u většiny doznívá. MgA. Jan Roth měl šťastnou ruku při psaní divadelní hry za odborného vedení Dr. Hasana Zahiroviče.

Autorovi hry, režisérovi a celému uměleckému souboru úpických ochotníků patří vřelé poděkování. Přejme jim hodně úspěchů známým divadelnickým provoláním „Zlomte vaz!“

S obdivem a úctou Lidmila Kubinová